

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 27.1.2014
COM(2014) 27 final

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**για την εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου για την
καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω
του ποινικού δικαίου**

{SWD(2014) 27 final}

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε μορφή και εκδήλωση ρατσισμού και ξενοφοβίας είναι ασυμβίβαστη με τις αξίες επί των οποίων έχει θεμελιωθεί η ΕΕ. Η συνθήκη της Λισαβόνας προβλέπει ότι η Ένωση προσπαθεί να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ασφάλειας με τη θέσπιση μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης της εγκληματικότητας, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.¹

Η απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου² (εφεξής «απόφαση-πλαίσιο») εγκρίθηκε ομόφωνα στις 28 Νοεμβρίου 2008, μετά από επτά έτη διαπραγματεύσεων. Η σύνθετη φύση των διαπραγματεύσεων αυτών οφειλόταν κυρίως στις διαφορές των νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών όσον αφορά την προστασία του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης και τα όριά της· ωστόσο, τα μεταξύ των κοινά σημεία επαρκούσαν για τον καθορισμό ενωσιακής προσέγγισης ποινικού δικαίου για τα φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας, ώστε να εξασφαλισθεί ότι η ίδια συμπεριφορά αποτελεί αδίκημα σε όλα τα κράτη μέλη και ότι προβλέπονται αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις κατά φυσικών και νομικών προσώπων τα οποία διαπράττουν τέτοια αδικήματα ή είναι υπεύθυνα για τη διάπραξή τους.

Η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο των θεμελιωδών δικαιωμάτων: η απόφαση-πλαίσιο βασίζεται στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων ιδιωτών, ομάδων και της κοινωνίας γενικότερα με την ποινικοποίηση ιδιαίτερα σοβαρών μορφών ρατσισμού και ξενοφοβίας, με παράλληλο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ελευθερίας έκφρασης και της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι. Με τον τρόπο αυτόν, ενσωματώνει «τη ζωτική σημασία της καταπολέμησης των φυλετικών διακρίσεων σε όλες τους τις μορφές και εκδηλώσεις», όπως υπογραμμίζει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο έχει αποφανθεί ότι μπορεί να είναι αναγκαίο σε «δημοκρατικές κοινωνίες να επιβάλλουν κυρώσεις ή να εμποδίζουν κάθε μορφή έκφρασης που προπαγανδίζει, παροτρύνει σε, προωθεί ή δικαιολογεί το μίσος λόγω μισαλλοδοξίας»³. Η απόφαση-πλαίσιο πρέπει να εφαρμόζεται σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ιδίως την ελευθερία έκφρασης και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, όπως κατοχυρώνονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1 του προσαρτημένου στις Συνθήκες πρωτοκόλλου αριθ. 36, πριν από το τέλος της μεταβατικής περιόδου που λήγει την 1η Δεκεμβρίου 2014, η Επιτροπή δεν έχει την εξουσία να κινήσει διαδικασίες παράβασης βάσει του άρθρου 258 της ΣΛΕΕ όσον αφορά αποφάσεις-πλαίσιο που θεσπίστηκαν πριν από την έναρξη ισχύος της συνθήκης της Λισαβόνας.

Η απόφαση-πλαίσιο ορίζει τώρα ότι η Επιτροπή πρέπει να συντάσσει γραπτή έκθεση όπου θα αξιολογεί τον βαθμό στον οποίο τα κράτη μέλη έχουν θέσει σε εφαρμογή όλες τις διατάξεις της εν λόγω νομοθεσίας. Η παρούσα έκθεση βασίζεται στα μέτρα μεταφοράς που κοινοποιούνται από τα κράτη μέλη (βλέπε Παράρτημα) και στις τεχνικές πληροφορίες που τους έχουν ζητηθεί από την Επιτροπή κατά τη διάρκεια της ανάλυσης (συμπεριλαμβανομένων των εθνικών νομολογιών, προπαρασκευαστικών εργασιών, κατευθυντήριων γραμμών κ.λπ.), καθώς και στις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν στις

¹ Άρθρο 67 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

² ΕΕ L 328 της 6.12.2008, σ. 55.

³ Αποφάσεις του ΕΔΑΔ της 23.9.1994 (*Jersild κατά Δανίας*) και 6.7.2006 (*Erbakan κατά Τουρκίας*). Βλέπε επίσης την απόφαση της 9.7.2013 (*Vona κατά Ουγγαρίας*), ειδικά για την ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι.

πέντε συνεδριάσεις της ομάδας κυβερνητικών εμπειρογνομόνων και σε μια μελέτη που συντάχθηκε για λογαριασμό της Επιτροπής⁴.

Τα κράτη μέλη ήταν υποχρεωμένα να διαβιβάσουν το κείμενο των διατάξεων με τις οποίες μεταφέρουν στο εθνικό τους δίκαιο τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλονται δυνάμει της απόφασης-πλαίσιο έως τις 28 Νοεμβρίου 2010. Όλα τα κράτη μέλη έχουν κοινοποιήσει τα εθνικά μέτρα που ελήφθησαν για τη συμμόρφωση με την απόφαση-πλαίσιο.

2. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ-ΠΛΑΙΣΙΟ

Η απόφαση-πλαίσιο ορίζει κοινή προσέγγιση ποινικού δικαίου για ορισμένες μορφές ρατσισμού και ξενοφοβίας, ιδίως όσον αφορά δύο είδη αδικημάτων, τα κοινώς λεγόμενα «ρητορική μίσους» και «εγκλήματα μίσους» λόγω ρατσισμού και ξενοφοβίας.⁵

Όσον αφορά τη «ρητορική μίσους», τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι τιμωρούνται οι ακόλουθες εκ προθέσεως πράξεις όταν στρέφονται κατά ομάδας προσώπων ή μέλους ομάδας, που προσδιορίζονται βάσει της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών ή της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής:

- δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους, μεταξύ άλλων με δημόσια διάδοση ή διανομή φυλλαδίων, εικόνων ή άλλου υλικού·
- δημόσια επιδοκιμασία, άρνηση ή χονδροειδής υποβάθμιση
 - εγκλημάτων γενοκτονίας, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και εγκλημάτων πολέμου, όπως ορίζονται στα άρθρα 6, 7 και 8 του καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (εφεξής «ΔΠΔ»), ή
 - εγκλημάτων που ορίζονται στο άρθρο 6 του Οργανισμού του Διεθνούς Στρατοδικείου που έχει προσαρτηθεί στη συμφωνία του Λονδίνου της 8 Αυγούστου 1945,όταν η πράξη τελείται κατά τρόπο που είναι πιθανόν να υποκινήσει βία ή μίσος στρεφόμενο κατά μιας τέτοιας ομάδας ή ενός ή περισσότερων μελών μιας τέτοιας ομάδας.

Δυνάμει του άρθρου 1 παράγραφος 2 της απόφασης-πλαίσιο, τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέγουν να τιμωρούν *μόνον* συμπεριφορά η οποία είτε (α) εκδηλώνεται κατά τρόπο που ενδέχεται να διαταράξει τη δημόσια τάξη είτε (β) έχει απειλητικό, υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 4, κάθε κράτος μέλος μπορεί να καταστήσει αξιόποινη την πράξη άρνησης ή χονδροειδούς υποτίμησης των προαναφερθέντων εγκλημάτων, *μόνον* εφόσον τα εν λόγω εγκλήματα έχουν διαπιστωθεί με οριστική απόφαση εθνικού δικαστηρίου του εν λόγω κράτους μέλους και/ή διεθνούς δικαστηρίου, ή με οριστική απόφαση διεθνούς δικαστηρίου και *μόνον*. Η δυνατότητα αυτή δεν προβλέπεται για την πράξη επιδοκιμασίας των ανωτέρω εγκλημάτων.

Όσον αφορά το «έγκλημα μίσους», τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα θεωρούνται επιβαρυντικό στοιχείο ή, εναλλακτικά, ότι τα κίνητρα αυτά λαμβάνονται υπόψη από τα δικαστήρια κατά τον προσδιορισμό των επιβαλλόμενων κυρώσεων.

⁴ Μελέτη σχετικά με το νομικό πλαίσιο που διέπει τη ρατσιστική ή ξενόφοβη ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους στα κράτη μέλη της ΕΕ (JUST/2011/EVAL/FW/0146/A4).

⁵ Οι όροι αυτοί, ωστόσο, δεν χρησιμοποιούνται στην απόφαση-πλαίσιο.

3. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

3.1. Ρατσιστική και ξενόφοβη ρητορική μίσους (άρθρο 1)

3.1.1. Δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους

Ενώ οι ποινικοί κώδικες των περισσότερων κρατών μελών περιέχουν διατάξεις που διέπουν τη συμπεριφορά που συνιστά «υποκίνηση βίας ή μίσους», η ορολογία που χρησιμοποιείται («πρόκληση», «διάδοση», «προώθηση», «αυτουργία», «προτροπή» κ.λπ.), και τα κριτηρίων που εφαρμόζονται ποικίλλουν. Η Δανία, η Φινλανδία και η Σουηδία δεν προβλέπουν ειδικές διατάξεις για την υποκίνηση και αλλά κάνουν χρήση διατάξεων που ποινικοποιούν την απειλητική, προσβλητική, καταχρηστική, δυσφημιστική ή περιφρονητική ρητορική βάσει της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής.

Η πλειονότητα των κρατών μελών αναφέρουν ρητά τόσο τη βία όσο και το μίσος (Βέλγιο, Βουλγαρία, Γερμανία, Εσθονία, Ισπανία, Ελλάδα, Γαλλία, Κροατία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σλοβακία). Το αξιόποινο της δημόσιας υποκίνησης σε βία και μίσος είναι σημαντικό για την αποτελεσματικότητα της πράξης αυτής. Ενώ η Εσθονία, η Ελλάδα και η Πορτογαλία κάνουν αναφορά και στους δύο όρους, η Εσθονία απαιτεί έναν επακόλουθο κίνδυνο για τη ζωή, την υγεία και την ιδιοκτησία ενός ατόμου, η Ελλάδα ποινικοποιεί την προτροπή *σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν μίσος ή βία*, η δε Πορτογαλία απαιτεί ένα επιπλέον στοιχείο σχετικό με τους εικαζόμενους δράστες· κανένα από αυτά δεν προβλέπεται στην απόφαση-πλαίσιο. Ενώ η νομοθεσία της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Ιρλανδίας, της Ουγγαρίας, της Πολωνίας, της Ρουμανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου αναφέρει ρητώς μόνο το μίσος, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο θεωρούν ότι η έννοια της βίας καλύπτεται αποτελεσματικά από τον όρο «μίσος», η Τσεχική Δημοκρατία θεωρεί ότι καλύπτεται υπό ορισμένες περιπτώσεις, η δε Ουγγαρία θεωρεί ότι καλύπτεται μέσω της εθνικής νομολογίας.

Σύμφωνα με την απόφαση- πλαίσιο, τα θύματα της υποκίνησης περιλαμβάνουν ομάδα προσώπων ή μέλος αυτής της ομάδας. Δώδεκα κράτη μέλη (Βέλγιο, Γερμανία, Ελλάδα, Γαλλία, Κροατία, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Αυστρία, Πορτογαλία και Σλοβακία) αναφέρουν ρητά τις ομάδες και τα μεμονωμένα μέλη, σύμφωνα με την απόφαση πλαίσιο· Στις Κάτω Χώρες η υποκίνηση μίσους στρέφεται *κατά ατόμων*, ενώ η υποκίνηση βίας στρέφεται *κατά ατόμου*. Οκτώ κράτη μέλη (Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Φινλανδία και Σουηδία) αναφέρονται ρητά μόνο σε ομάδα ατόμων. Επτά κράτη μέλη δεν κάνουν ρητή αναφορά σε ομάδες ή μεμονωμένα άτομα. Σύμφωνα με τη Βουλγαρία, τη Λετονία, την Πολωνία και τη Σλοβενία, τα αντίστοιχα αδικήματα καλύπτουν πράξεις κατά ομάδων και ατόμων. Η Εσθονία, η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έδωσαν αναλυτικές πληροφορίες. Στην Εσθονία η υποκίνηση είναι αξιόποινη εάν καταλήγει σε κίνδυνο για κάποιο άτομο.

Η απόφαση-πλαίσιο ισχύει όταν τα θύματα της υποκίνησης προσδιορίζονται βάσει της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών ή της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής. Ο κατάλογος των κριτηρίων δεν έχει μεταφερθεί σε όλα τα κράτη μέλη, αλλά ο στόχος φαίνεται να έχει εν γένει επιτευχθεί. Βέλγιο, Κροατία, Κύπρος και Σλοβακία αναφέρουν ρητά όλα τα κριτήρια και το Λουξεμβούργο φαίνεται να πράττει το ίδιο, με τον όρο «οικογενειακή κατάσταση» να αντιστοιχεί στον όρο «γενεαλογικές καταβολές». Δανία, Ιρλανδία, Αυστρία, Πορτογαλία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο αναφέρουν όλα τα κριτήρια πλην των γενεαλογικών καταβολών, ενώ Βουλγαρία, Γερμανία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λετονία και Ουγγαρία παραλείπουν αναφορά στο χρώμα και τις γενεαλογικές καταβολές. Μάλτα και Σλοβενία παραλείπουν αναφορές σε γενεαλογικές καταβολές και εθνική καταγωγή, ενώ η Λιθουανία δεν αναφέρει χρώμα και εθνοτική καταγωγή. Τσεχική

Δημοκρατία, Ελλάδα, Κάτω Χώρες, Πολωνία και Ρουμανία παραλείπουν αναφορά στο χρώμα, τις γενεαλογικές καταβολές και την εθνική προέλευση. Οι όροι «προέλευση» (Εσθονία, Γαλλία, Σλοβενία και Φινλανδία) και «εθνοτική προέλευση» (Ρουμανία) μπορούν να θεωρηθούν αντίστοιχοι με τον όρο «γενεαλογικές καταβολές». Ο όρος «εθνικότητα» (Βουλγαρία, Λιθουανία) δεν φαίνεται να αντικατοπτρίζει την ευρύτερη έννοια του όρου «εθνική καταγωγή».

3.1.2. Δημόσια διάδοση ή διανομή φυλλαδίων, εικόνων ή άλλου υλικού που υποκινεί βία ή μίσος

Η απόφαση-πλαίσιο ορίζει ότι οι πράξεις δημόσιας υποκίνησης βίας ή μίσους με δημόσια διάδοση ή διανομή φυλλαδίων, εικόνων ή άλλου υλικού ποινικοποιούνται επίσης, αναφέροντας ότι δεν πρέπει να καλύπτεται μόνον η προφορική επικοινωνία. Όπως απαιτείται, η πλειονότητα των κρατών μελών αναφέρουν τα συγκεκριμένα μέσα διάδοσης στις διατάξεις που αφορούν το ίδιο το αδίκημα (Βέλγιο, Βουλγαρία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Γαλλία, Κροατία, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο). Ωστόσο, άλλα κράτη μέλη παραπέμπουν είτε σε τμήματα γενικής ερμηνείας του ποινικού τους κώδικα (Τσεχική Δημοκρατία, Ουγγαρία και Σλοβακία) ή σε επίσημες εκθέσεις (Φινλανδία) ή σε προπαρασκευαστικές εργασίες (Σουηδία) σχετικά με το ζήτημα. Η Λετονία παραπέμπει στη νομολογία, η οποία προσδίδει αξιόποιο χαρακτήρα στη διάδοση με ηλεκτρονικά μέσα. Η Ισπανία χρησιμοποιεί την έκφραση *διαδίδει προσβλητικές πληροφορίες*, ενώ η Ιταλία αναφέρει τον όρο *διάδοση ιδεών*. Εσθονία, Αυστρία και Σλοβενία προβλέπουν απλώς ότι η πράξη πρέπει να διαπράττεται δημόσια, η δε Δανία δημόσια ή με πρόθεση ευρύτερης διάδοσης.

3.1.3. Δημόσια επιδοκιμασία, άρνηση ή χονδροειδής υποτίμηση της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου

Η απόφαση-πλαίσιο ορίζει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να ποινικοποιήσουν τη δημόσια επιδοκιμασία, άρνηση και χονδροειδή υποτίμηση των εγκλημάτων που ορίζονται στα άρθρα 6, 7 και 8 του καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (εγκλημάτων γενοκτονίας, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και εγκλημάτων πολέμου), που στρέφονται κατά ομάδας προσώπων ή μέλους ομάδας, που προσδιορίζεται βάσει της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών ή της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, όταν η πράξη τελείται κατά τρόπο που είναι πιθανόν να υποκινήσει βία ή μίσος κατά της εν λόγω ομάδας ή μέλους της ομάδας.

Αυτή η διάταξη μπορεί να μεταφερθεί χωρίς ρητή αναφορά στο καταστατικό του ΔΠΔ, εάν η σχετική εθνική νομοθεσία προβλέπει ορισμούς της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου, που μεταφέρουν τις διατάξεις του εν λόγω καταστατικού. Οκτώ κράτη μέλη (Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Λιθουανία, Μάλτα, Σλοβενία και Σλοβακία) ποινικοποιούν και τα τρία είδη συμπεριφοράς (δηλ. δημόσια επιδοκιμασία, άρνηση και χονδροειδή υποβάθμιση). Η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Σλοβενία και η Σλοβακία αναφέρονται ρητά ή αναπαράγουν σχεδόν αυτούσια τα προαναφερόμενα άρθρα του καταστατικού. Στη Σλοβακία απαιτείται η συμπεριφορά να συκοφαντεί ή να απειλεί την ομάδα είτε το μέλος αυτής.

Επτά κράτη μέλη δεν αναφέρουν ρητά και τα τρία είδη συμπεριφοράς: Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία και Πολωνία αναφέρονται μόνο στην επιδοκιμασία, η Πορτογαλία στην άρνηση, ενώ Λετονία και Ρουμανία στην επιδοκιμασία ή την άρνηση (η Ρουμανία ποινικοποιεί την υποβάθμιση μόνο μέσω διανομής υλικού). Λετονία και Πορτογαλία αναφέρονται σε όλα τα εγκλήματα διεθνούς εμβέλειας ενώ η Ρουμανία αναφέρεται στη γενοκτονία και στα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, οι δε Ισπανία και Ιταλία μόνο στη γενοκτονία.

Όσον αφορά το απαιτούμενο αποτέλεσμα της συμπεριφοράς, την πιθανή υποκίνηση βίας ή μίσους, Γαλλία, Ιταλία, Λετονία, Λουξεμβούργο και Ρουμανία δεν απαιτούν η συμπεριφορά να εκδηλώνεται κατά τρόπο που ενδέχεται να υποκινήσει βία και μίσος, ενώ Βουλγαρία, Ισπανία, Πορτογαλία και Σλοβενία απαιτούν περισσότερα από μια απλή πιθανότητα υποκίνησης.

Δεκατρία κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Γερμανία, Εσθονία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ουγγαρία, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) δεν έχουν καμία ποινική διάταξη που να διέπει την εν λόγω συμπεριφορά. Η Γερμανία και οι Κάτω Χώρες δηλώνουν ότι η εθνική νομολογία που ισχύει για την άρνηση του Ολοκαυτώματος και/ή την υποβάθμισή του θα εφαρμόζεται και για τη συμπεριφορά που καλύπτεται από το εν λόγω άρθρο.

3.1.4. Δημόσια επιδοκιμασία, άρνηση ή χονδροειδής υποτίμηση των εγκλημάτων που ορίζονται στον Χάρτη του Διεθνούς Στρατοδικείου

Η απόφαση-πλαίσιο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ποινικοποιήσουν τη δημόσια επιδοκιμασία, άρνηση και χονδροειδή υποτίμηση των εγκλημάτων κατά της ειρήνης, των εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας που διαπράχθηκαν από σοβαρούς εγκληματίες πολέμου των χωρών του ευρωπαϊκού άξονα. Η συμπεριφορά αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως ειδική εκδήλωση αντισημιτισμού, εφόσον εκδηλωθεί με τρόπο που είναι πιθανόν να υποκινήσει βία ή μίσος. Είναι, ως εκ τούτου, ουσιώδες η συμπεριφορά αυτή να τιμωρείται βάσει του ποινικού κώδικα του κάθε κράτους μέλους.⁶

Αυτή η διάταξη μπορεί να μεταφερθεί χωρίς ειδική παραπομπή στο Καταστατικό του Διεθνούς Στρατοδικείου, εφόσον είναι προφανές ότι αναφέρεται στα συγκεκριμένα ιστορικά εγκλήματα που διαπράχθηκαν από τις χώρες του ευρωπαϊκού άξονα. Γαλλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο και Σλοβακία κάνουν ρητή αναφορά στον Χάρτη του Διεθνούς Στρατοδικείου, αλλά το γαλλικό δίκαιο περιορίζεται προς το παρόν στην *αμφισβήτηση* εγκλημάτων, το δε δίκαιο του Λουξεμβούργου δεν αναφέρεται σε εγκλήματα κατά της ειρήνης.

Έξι κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία, Λιθουανία, Ουγγαρία και Αυστρία) κάνουν μνεία του *εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος* ή της *ναζιστικής Γερμανίας*, ως δραστών των εγκλημάτων αυτών. Από αυτές τις έξι χώρες, το Βέλγιο κάνει ειδική αναφορά μόνο στη γενοκτονία, ενώ η Τσεχική Δημοκρατία και Ουγγαρία αναφέρονται στη γενοκτονία και σε άλλα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Στη Ρουμανία γίνεται αναφορά στην άρνηση και την επιδοκιμασία του, ενώ η αναφορά σε *υποβάθμιση* γίνεται μόνο σε σχέση με τη διανομή υλικού. Η Σλοβενία αναφέρεται σε άρνηση, επιδοκιμασία και υποβάθμιση του Ολοκαυτώματος. Λιθουανία και Πολωνία περιορίζουν την ποινικοποίηση αναφερόμενες σε εγκλήματα που διέπραξε το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς *κατά του λιθουανικού και πολωνικού έθνους ή των πολιτών του, αντίστοιχα*,· εν προκειμένω στην Πολωνία γίνεται αναφορά μόνο σε άρνηση.

Τα υπόλοιπα 15 κράτη μέλη (Βουλγαρία, Δανία, Εσθονία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία, Κροατία, Ιταλία, Λετονία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) δεν έχουν ειδικές διατάξεις που να ποινικοποιούν αυτό το είδος

⁶ Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) έχει αποφανθεί ότι «η άρνηση των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας αποτελεί μία από τις σοβαρότερες μορφές φυλετικής δυσφήμισης των Εβραίων και υποκίνησης μίσους εναντίον τους» (*Garaudy κατά Γαλλίας*, απόφαση της 24.6.2003). Επιπλέον, η άρνηση ή η αναθεώρηση «σαφώς αποδεδειγμένων ιστορικών γεγονότων — όπως το Ολοκαύτωμα — [...] δεν θα πρέπει να προστατεύονται από το άρθρο 10» [ελευθερία έκφρασης] » « βάσει του άρθρου 17» [απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος] της ΕΔΔΑ (*Lehideux και Isorni κατά Γαλλίας*, απόφαση της 23.9.1998).

συμπεριφοράς. Κάτω Χώρες, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο κοινοποίησαν αποφάσεις επιβολής ποινών για υποβάθμιση, επιδοκιμασία και άρνηση του Ολοκαυτώματος, με βάση διατάξεις του ποινικού δικαίου που τιμωρούν αντίστοιχα, την υποκίνηση, την εθνοτική αναταραχή ή την αναμόχλευση μίσους.

3.1.5. Προαιρετικοί προσδιορισμοί

Ορισμένα κράτη μέλη έκαναν χρήση της δυνατότητας που παρέχεται από το άρθρο 1 παράγραφος 2, το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να τιμωρούν μόνον ρητορική μίσους, η οποία είτε (α) εκδηλώνεται κατά τρόπο που ενδέχεται να διαταράξει τη δημόσια τάξη είτε (β) έχει απειλητικό, υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα. Η Κύπρος και η Σλοβενία μεταφέρουν αυτούσια την εν λόγω διάταξη προβλέποντας και τις δύο εναλλακτικές περιπτώσεις. Η Αυστρία ορίζει ως προϋπόθεση για το έγκλημα της υποκίνησης βίας (όχι μίσους) την πιθανότητα διατάραξης της δημόσιας τάξης. Η Γερμανία, τιμωρεί τις ανωτέρω συμπεριφορές εφόσον δύνανται να διαταράξουν τη δημόσια ειρήνη. Ομοίως, η νομολογία της Ουγγαρίας θεωρεί αξιόποινη τη συμπεριφορά εάν είναι πιθανόν να διαταράξει τη δημόσια ειρήνη. Η Μάλτα φαίνεται να ορίζει ως προϋπόθεση για το έγκλημα της υποκίνησης βίας ή μίσους τον απειλητικό, καταχρηστικό ή υβριστικό του χαρακτήρα, ενώ στη Λιθουανία, η υπόσταση του εγκλήματος της επιδοκιμασίας, άρνησης ή υποβάθμισης περιλαμβάνει, διαζευκτικά, τις δύο επιλογές. Ιρλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο ορίζουν ως προϋπόθεση για το αξιόποινο της συμπεριφοράς αναμόχλευσης μίσους τον απειλητικό, καταχρηστικό ή υβριστικό της χαρακτήρα.

Όσον αφορά τη δυνατότητα που προβλέπεται στο άρθρο 1 παράγραφος 4, Γαλλία, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ρουμανία και Σλοβακία έχουν επιλέξει να κάνουν χρήση όσον αφορά τη συμπεριφορά δημόσιας άρνησης ή χονδροειδούς υποβάθμισης των εγκλημάτων που ορίζονται στο καταστατικό του ΔΠΔ. Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ρουμανία και Σλοβακία κάνουν χρήση αυτής της δυνατότητας όσον αφορά τη συμπεριφορά δημόσιας άρνησης ή χονδροειδούς υποβάθμισης των εγκλημάτων που ορίζονται στον Χάρτη του Διεθνούς Στρατοδικείου.⁷

3.2. Ηθική αυτοουργία, συνεργία και προτροπή (άρθρο 2)

Όσον αφορά το άρθρο 2, που διέπει την ηθική αυτοουργία, τη συνεργία και την προτροπή σε διάπραξη των εγκλημάτων που αναφέρονται στο άρθρο 1, ουσιαστικά όλα τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τους γενικούς, οριζόντιους κανόνες που διέπουν την εν λόγω συμπεριφορά.⁸

3.3. Ποινικές κυρώσεις (άρθρο 3)

Η συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών έχουν εφαρμόσει την απαίτηση η συμπεριφορά που περιλαμβάνει ρητορική μίσους να επισύρει ποινές το *ανώτατο όριο* των οποίων είναι ένα έως τρία έτη τουλάχιστον στέρησης της ελευθερίας. Η μέγιστη ποινή σε σχέση με τη ρητορική μίσους κυμαίνεται από 1 έτος (Βέλγιο) έως 7 έτη (Ηνωμένο Βασίλειο, στην περίπτωση παραπομπής σε δίκη), και αρκετά κράτη μέλη (Βέλγιο, Ελλάδα, Ιρλανδία, Γαλλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Ρουμανία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) παρέχουν στα δικαστήρια την ευχέρεια επιβολής προστίμων ως εναλλακτικής λύσης σε σχέση με την ποινή φυλάκισης. Η μέγιστη ποινή σε σχέση με τη δημόσια επιδοκιμασία, άρνηση ή χονδροειδή υποτίμηση εγκλημάτων κυμαίνεται από 1 έτος και πρόστιμο (Βέλγιο) έως 20 έτη (Αυστρία). Γερμανία, Γαλλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία και Ρουμανία δίνουν στα δικαστήρια την εναλλακτική λύση επιβολής προστίμου ή άλλης ποινής.

⁷ Η επιλογή αυτή δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επιδοκιμασία αυτών των εγκλημάτων.

⁸ Φαίνεται ότι μόνο η Μάλτα αφιερώνει μια ειδική διάταξη για την ηθική αυτοουργία, τη συνεργία και την προτροπή στη διάπραξη αυτών των εγκλημάτων

3.4. Ρατσιστικό και ξενοφοβικό έγκλημα μίσους (άρθρο 4)

Η απόφαση-πλαίσιο ορίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να καλύπτουν ειδικά τα ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα στο πλαίσιο του ποινικού τους κώδικα ή, αλλιώς, να διασφαλίζουν ότι τα εθνικά δικαστήρια λαμβάνουν υπόψη τα εν λόγω κίνητρα κατά τον καθορισμό των κυρώσεων. Τα ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα δημιουργούν διακρίσεις και έχουν επιπτώσεις στα άτομα, τις ομάδες και την κοινωνία γενικότερα· ως εκ τούτου τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα ξεσκεπάζονται και αντιμετωπίζονται δεόντως, ακάλυπτης και επαρκώς υπόψη.

Δεκαπέντε κράτη μέλη (Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Ελλάδα, Ισπανία, Κροατία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Αυστρία, Μάλτα, Ρουμανία, Φινλανδία, Σουηδία και Σλοβακία) έχουν χρησιμοποιήσει την πρώτη επιλογή που προβλέπεται στο άρθρο 4 και έχουν περιλάβει στους ποινικούς τους κώδικες την *υποχρέωση* να θεωρούνται τα ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα επιβαρυντικό στοιχείο για *όλα τα εγκλήματα*. Οκτώ κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Γερμανία, Γαλλία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο) ορίζουν ότι το ρατσιστικό ή ξενοφοβικό κίνητρο θεωρείται επιβαρυντικό στοιχείο όσον αφορά ορισμένα (συχνά βίαια) εγκλήματα, όπως η ανθρωποκτονία, οι σοβαρές σωματικές βλάβες και άλλες πράξεις βίας κατά προσώπων ή κατά της περιουσίας. Τρία κράτη μέλη από την τελευταία αυτή ομάδα χρησιμοποιούν και τη δεύτερη εναλλακτική λύση που προβλέπεται στο άρθρο 4, καθόσον έχουν διατάξεις ποινικού δικαίου δυνάμει των οποίων τα ρατσιστικά κίνητρα *μπορούν* να ληφθούν υπόψη από τα δικαστήρια (Βέλγιο) ή έχουν κοινοποιήσει νομολογία και λεπτομερή στατιστικά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τα ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα λαμβάνονται υπόψη (Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο).

Πολωνία, Πορτογαλία και Σλοβενία παραπέμπουν σε γενικές διατάξεις του ποινικού δικαίου οι οποίες ορίζουν ότι πρέπει να εξετάζεται το γενικό κίνητρο του δράστη, η δε Εσθονία αναφέρεται σε επιβαρυντικά στοιχεία άλλων βασικών κινήτρων. Η Ουγγαρία αναφέρει σημαντικό αριθμό καταγεγραμμένων εγκλημάτων μίσους και καταδικαστικών αποφάσεων, χωρίς όμως να έχει κοινοποιήσει τη σχετική νομολογία. Οι Κάτω Χώρες αναφέρονται σε επίσημο έγγραφο γενικών οδηγιών το οποίο αναφέρει ότι τα ρατσιστικά ή ξενοφοβικά κίνητρα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, ενώ η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο ορίζουν απλώς ότι τα κίνητρα μπορούν πάντα να λαμβάνονται υπόψη από τα δικαστήρια.

3.5. Ευθύνη νομικών προσώπων και εφαρμοστέες κυρώσεις (άρθρα 5 και 6)

Τα νομικά πρόσωπα πρέπει να θεωρούνται υπεύθυνα για τη ρητορική μίσους ατόμου το οποίο κατέχει *ιθύνουσα θέση* εντός του νομικού προσώπου ή στις περιπτώσεις όπου η έλλειψη εποπτείας από το άτομο αυτό κατέστησε δυνατή τη ρητορική μίσους από υφιστάμενό του. Ενώ η απόφαση-πλαίσιο δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να επιβάλλουν ποινικές κυρώσεις, οι ποινές πρέπει, σε όλες τις περιπτώσεις, να είναι *αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές*.

Η νομοθεσία των περισσότερων κρατών μελών (εκτός Ελλάδας, Ισπανίας, Ιταλίας και Σλοβακίας⁹) ρυθμίζει τα της ευθύνης των νομικών προσώπων στην περίπτωση ρητορικής μίσους· η πλειονότητα εξ αυτών μέσω οριζοντίων διατάξεων του ποινικού κώδικα¹⁰ και επιβολής χρηματικών ποινών.

Το άρθρο 5 πρέπει να μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο, όσον αφορά *κάθε* πρόσωπο που ενεργεί προς όφελος του νομικού προσώπου. Ορισμένες εθνικές νομοθεσίες δεν είναι σαφείς ως προς

⁹ Η Σλοβακία προβλέπει μια μορφή έμμεσης ευθύνης, παρέχοντας τη δυνατότητα «κατάσχεσης χρηματικού ποσού».

¹⁰ Η Γαλλία έχει ειδικό σύστημα για ορισμένα εγκλήματα που διαπράττονται μέσω του τύπου, το οποίο αποκλείει την ευθύνη των νομικών προσώπων.

το σημείο αυτό (Βέλγιο, Δανία και Λουξεμβούργο). Άλλες φαίνεται να ορίζουν επιπλέον όρους, όπως: *πλουτισμός του νομικού προσώπου ως αποτέλεσμα*, (Βουλγαρία)· *απαίτηση το έγκλημα να συντελείται κατά παράβαση οιασδήποτε καθήκοντος του νομικού προσώπου* (Κροατία)· κανόνας ότι το νομικό πρόσωπο μπορεί να διωχθεί μόνον εάν το δικαστήριο είχε *εκ των προτέρων* επιβάλει ποινή σε φυσικό πρόσωπο (Ουγγαρία).

3.6. Συνταγματικοί κανόνες και θεμελιώδεις αρχές (άρθρο 7)

Γαλλία, Ουγγαρία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο αναφέρονται στο άρθρο 7 της απόφασης-πλαίσιο στις κοινοποιήσεις τους.

Η Επιτροπή αποδίδει ιδιαίτερη προσοχή στη διασφάλιση του γεγονότος ότι η μεταφορά της απόφασης-πλαίσιο σέβεται πλήρως όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, που προκύπτουν και από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών.

Όπως ορίζεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κάθε περιορισμός της άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων¹¹.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει αναγνωρίσει ότι η ανεκτικότητα και ο σεβασμός της άνευ διακρίσεων αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπων αποτελούν τα θεμέλια της δημοκρατικής, πολυφωνικής κοινωνίας. Επιπλέον έκρινε ότι παρατηρήσεις που στρέφονται κατά των αξιών που διέπουν τη εν λόγω σύμβαση δεν μπορούσαν να προστατευτούν από το άρθρο 10 (ελευθερία έκφρασης).¹²

3.7. Έναρξη έρευνας και άσκηση δίωξης (άρθρο 8)

Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι έρευνες σχετικά με τη ρητορική μίσους ή η δίωξή της δεν εξαρτώνται από αναφορά ή καταγγελία του θύματος, τουλάχιστον στις σοβαρότερες περιπτώσεις. Ενώ τα περισσότερα κράτη μέλη διαθέτουν ειδικές, συχνά οριζόντιου χαρακτήρα, ποινικές διατάξεις με τις οποίες διασφαλίζεται η *αυτεπάγγελτη* έρευνα ή/και άσκηση δίωξης κατά των περισσότερων εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένης της ρητορικής μίσους, ορισμένα κράτη μέλη κοινοποίησαν νομολογία, επίσημες δηλώσεις και άλλες πληροφορίες που καταδεικνύουν ότι τούτο εφαρμόζεται στην πράξη.

3.8. Δικαιοδοσία (άρθρο 9)

Η νομοθεσία κάθε κράτους μέλους περιλαμβάνει την αρχή της εδαφικότητας, βάσει της οποίας η δικαιοδοσία για τα αδικήματα της ρητορικής μίσους ορίζεται βάσει συμπεριφοράς που εκδηλώνεται *εν όλω ή εν μέρει στην επικράτειά του*. Όλα τα κράτη μέλη, εκτός από την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, κοινοποίησαν επίσης κανόνες ποινικού δικαίου, οι οποίοι ρητά επεκτείνουν τη δικαιοδοσία σε συμπεριφορά που εκδηλώνεται *από υπήκοό τους*. Ιταλία, Πορτογαλία και Ρουμανία φαίνεται να αποκλείουν τη ρητορική μίσους από τον ανωτέρω κανόνα περί δικαιοδοσίας.

Όσον αφορά νομικά πρόσωπα, 21 κράτη μέλη δεν κοινοποίησαν αδιαφιλονίκητα στοιχεία όσον αφορά τη μεταφορά του κανόνα ότι το κράτος μέλος πρέπει να θεμελιώνει τη

¹¹ Προβλέπεται στο άρθρο 52 παράγραφος 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και επίσης στο άρθρο 10 παράγραφος 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ειδικά σε σχέση με την ελευθερία της έκφρασης.

¹² Αποφάσεις της 4.12.2003 (*Gündüz κατά Τουρκίας*) και της 24.6.2003 (*Garaudy κατά Γαλλίας*).

δικαιοδοσία του όταν η πράξη έχει τελεσθεί προς όφελος νομικού προσώπου το οποίο έχει την έδρα του στην επικράτεια αυτού του κράτους μέλους.

Η ρητορική μίσους με ηλεκτρονικά μέσα είναι ένας από τους πλέον συνηθισμένους τρόπους εκδήλωσης ρατσιστικής και ξενόφοβης συμπεριφοράς. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διαθέτουν μέσα που να τους επιτρέπουν να παρεμβαίνουν σε περιπτώσεις ρητορικής μίσους που διατυπώνεται με ηλεκτρονικά μέσα. Κατά τη θεμελίωση της δικαιοδοσίας για πράξεις που τελούνται στο έδαφός τους, τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι η δικαιοδοσία τους επεκτείνεται σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι πράξεις τελούνται μέσω συστήματος πληροφορικής και ο δράστης ή το υλικό που φιλοξενείται στο εν λόγω σύστημα είναι στο έδαφός τους. Φαίνεται ότι μόνο η Κύπρος μεταφέρει πλήρως αυτούς τους κανόνες περί δικαιοδοσίας στο εθνικό της δίκαιο. Η νομοθεσία της Δανίας, της Μάλτας και της Σλοβενίας κάνει ειδική μνεία σε συστήματα πληροφορικής, η δε Κροατία αναφέρεται σε αδικήματα που διαπράττονται μέσω ηλεκτρονικού τύπου. Τσεχική Δημοκρατία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Αυστρία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία και Σουηδία, υποστηρίζουν ότι η γενική τους δικαιοδοσία καλύπτει τη ρητορική μίσους με ηλεκτρονικά μέσα, χωρίς όμως να έχουν κοινοποιήσει λεπτομερείς πληροφορίες. Από την άλλη πλευρά, το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Γερμανία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο κοινοποίησαν νομολογία που δείχνει ότι τα εθνικά τους δικαστήρια έχουν λάβει γνώση υποθέσεων που περιλαμβάνουν συστήματα πληροφορικής· η πλειονότητα εξ αυτών φαίνεται να θεμελιώνει δικαιοδοσία όταν ο δράστης είναι σωματικά παρών ή διαμένει εντός των ορίων της οικείας δικαιοδοσίας ή όταν το υλικό ήταν προσβάσιμο ή απευθυνόταν σαφώς σε κοινό εντός των ορίων της οικείας δικαιοδοσίας.

4. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ-ΠΛΑΙΣΙΟ

Οι πληροφορίες που κοινοποίησαν τα κράτη μέλη δείχνουν ότι οι ανακριτικές και διωκτικές αρχές χρειάζονται πρακτικά μέσα και δεξιότητες ώστε να είναι σε θέση να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν τα αδικήματα που καλύπτει η απόφαση-πλαίσιο, αλλά και να αλληλεπιδρούν και να επικοινωνούν με τα θύματα.¹³ Θα πρέπει να έχουν επαρκή γνώση της σχετικής νομοθεσίας και σαφείς κατευθυντήριες γραμμές.

Η ύπαρξη ειδικών αστυνομικών μονάδων για εγκλήματα μίσους, ειδικών εισαγγελιών για ρητορική και εγκλήματα μίσους, λεπτομερών κατευθυντήριων γραμμών, καθώς και ειδικής κατάρτισης για την αστυνομία, τις διωκτικές αρχές και τους δικαστές αποτελούν ορθές πρακτικές που ενδέχεται να υποστηρίξουν την εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας.

Η ανταλλαγή πληροφοριών και ορθών πρακτικών, φέρνοντας σε επαφή τους υπαλλήλους επιβολής του νόμου, τις διωκτικές αρχές και τους δικαστές, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, μπορεί επίσης να συμβάλει στην καλύτερη εφαρμογή της.

Λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα της, συμπεριλαμβανομένης της δυσκολίας εντοπισμού των συντακτών παράνομου διαδικτυακού περιεχομένου και αφαίρεσης του εν λόγω περιεχομένου, η ρητορική μίσους στο Διαδίκτυο θέτει ιδιαίτερες απαιτήσεις για τις αρχές επιβολής του νόμου και τις δικαστικές αρχές όσον αφορά την εμπειρογνωμοσύνη, τους πόρους και την ανάγκη διασυνωριακής συνεργασίας.

¹³ Η έρευνα για ρατσιστικές ή ξενοφοβικές πράξεις και η επιβολή κατάλληλων κυρώσεων είναι αναγκαίες για τη συμμόρφωση με τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως επιβεβαιώθηκε από το ΕΔΔΑ, στις αποφάσεις της 6.7.2005 (*Nachova και Others κατά Βουλγαρίας*), της 10.3.2010 (*Cakir κατά Βελγίου*), της 27.1.2011 (*Dimitrova και λοιποί κατά Βουλγαρίας*).

Η ανεπαρκής καταγραφή περιπτώσεων ρητορικής και εγκλημάτων μίσους είναι συνήθης¹⁴. Λόγω της φύσης αυτών των εγκλημάτων, τα θύματα συχνά προσφεύγουν σε υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων και δεν προβαίνουν σε καταγγελία στην αστυνομία. Η ταχεία εφαρμογή της οδηγίας για τα θύματα έχει συνεπώς καθοριστική σημασία για την προστασία των θυμάτων ρητορικής και εγκλημάτων μίσους.

Η ύπαρξη αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων που συλλέγονται συστηματικά μπορεί να συμβάλει στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιο. Τα αναφερθέντα περιστατικά ρητορικής και εγκλημάτων μίσους, καθώς και το ιστορικό της κάθε υπόθεσης, πρέπει πάντα να καταγράφονται, προκειμένου να αξιολογηθεί το επίπεδο των διώξεων και των καταδικαστικών αποφάσεων. Η συλλογή δεδομένων σχετικά με τη ρητορική και τα εγκλήματα μίσους δεν γίνεται ομοιόμορφα σε ολόκληρη την ΕΕ και, συνεπώς, δεν είναι δυνατές αξιόπιστες συγκρίσεις μεταξύ χωρών.¹⁵ Η Επιτροπή έχει ζητήσει από όλα τα κράτη μέλη να της παρέχουν αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τη συχνότητα εμφάνισης και την ποινική αντιμετώπιση της ρητορικής και των εγκλημάτων μίσους. Τα στοιχεία που υπέβαλαν 17 κράτη μέλη παρουσιάζονται στο παράρτημα της παρούσας έκθεσης.

Η ρατσιστική και ξενόφοβη συμπεριφορά που εκδηλώνεται από διαμορφωτές της κοινής γνώμης μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση κοινωνικού κλίματος επιδοκιμασίας του ρατσισμού και της ξеноφοβίας και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να προτρέψει σε πιο σοβαρές μορφές συμπεριφοράς, όπως είναι η ρατσιστική βία. Η δημόσια καταδίκη του ρατσισμού και της ξενόφοβίας από τις αρχές, τα πολιτικά κόμματα και την κοινωνία των πολιτών συμβάλλει στη συνειδητοποίηση της σοβαρότητας αυτών των φαινομένων και στη ενεργό καταπολέμηση της ρατσιστικής και ξενόφοβικής ρητορικής και συμπεριφοράς.¹⁶

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Προς το παρόν φαίνεται ότι ορισμένα κράτη μέλη δεν έχουν μεταφέρει πλήρως ή/και ορθά όλες τις διατάξεις της απόφασης-πλαίσιο, όσον αφορά, συγκεκριμένα, τα αδικήματα της άρνησης, επιδοκιμασίας και χονδροειδούς υποβάθμισης ορισμένων εγκλημάτων. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει διατάξεις για την παρότρυνση σε ρατσιστική και ξενόφοβη βία και μίσος, οι οποίες όμως δεν αποτελούν πάντα πλήρη μεταφορά των διατάξεων της απόφασης-πλαίσιο σχετικά με τα αδικήματα. Ορισμένα κενά έχουν παρατηρηθεί και σε σχέση με το ρατσιστικό και ξενόφοβο κίνητρο εγκλημάτων, την ευθύνη των νομικών προσώπων και τη δικαιοδοσία.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεωρεί ότι η πλήρης και ορθή μεταφορά της υφιστάμενης απόφαση-πλαίσιο συνιστά ένα πρώτο βήμα για την αποτελεσματική καταπολέμηση του ρατσισμού και ξενόφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου με συνεκτικό τρόπο σε όλη την ΕΕ.

Η Επιτροπή θα ξεκινήσει διμερή διάλογο με τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια του 2014, προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης και ορθή μεταφορά της απόφασης-πλαίσιο, αφού ληφθούν δεόντως υπόψη ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και, ειδικότερα, η ελευθερία έκφρασης και η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι.¹⁷

¹⁴ Βλέπε ιδίως την έκθεση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) με τίτλο «Προβολή των εγκλημάτων μίσους στην Ευρωπαϊκή Ένωση: αναγνώριση των δικαιωμάτων των θυμάτων» 2012.

¹⁵ ό.π.

¹⁶ Βλέπε αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 6.7.2006 (*Erbakan κατά Τουρκίας*) και της 16.7.2009 (*Féret κατά Βελγίου*).

¹⁷ Βλέπε άρθρο 10, παράγραφος 1 του προσαρτημένου στις Συνθήκες πρωτοκόλλου αριθ. 36. Διαδικασίες επί παραβάσει με αντικείμενο αποφάσεις-πλαίσιο δεν είναι δυνατές πριν από την 1η Δεκεμβρίου 2014.